

podstatným pozitivem však je skutečnost, že dějiny české památkové péče nejsou jen úzce českým zájmovým okruhem, jenž by byl uzavřen v prostoru našeho regionu, ale tématem vzbuzujícím mezinárodní pozornost a zájem. Do svědčuje to jak spolupráce Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa s ÚDU AV ČR, tak i bohatá účast zahraničních badatelů.

Mgr. Lukáš M. VYTLAČIL
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
vytlacil.lukas@npu.cz

Patnácté pracovní jednání ORFIAN. Tradiční odborná akce specialistů na zahradní umění a jeho památky

V rámci zvyšování odborné kvalifikace zahradníků a specialistů na památky zahradního umění se uskutečnilo ve dnech 3. 8. – 5. 8. 2022 již patnácté pracovní jednání skupiny ORFIAN, která se pod patronací NPÚ zabývá tématem oranžerií, fíkoven a ananasoven. Jednání se zúčastnilo 24 pracovníků a na jeho organizaci se podíleli Ing. Dagmar Fetterová, Ing. Zdeněk Hradilák, Ing. Dana Šestáková, Ing. Milena Andrade Dnebovská a Ing. Aleš Rudl.

Lokality k navštívení byly i tentokrát organizátory pečlivě zvažovány tak, aby byly vybrány takové, které lze z odborného hlediska, pokud se týká obnovy stavebních objektů (oranžerie, skleníky, drobné zahradní stavby, zámecké zahrady a parky aj.), považovat za hodnotné a zajímavé. Výběr objektů byl připravován s dostatečným časovým předstihem, na základě studia literatury a získávání informací na webových stránkách; exkurze byly detailně projednávány také se správci objektů. Některé objekty jsou veřejnosti běžně nepřístupné, a právě díky pracovnímu jednání ORFIAN měli účastníci možnost hodnotit např. jejich probíhající obnovy. Výběr objektů byl rovněž připraven tak, aby přejezdy vozidel na stanovená místa byly co nejkratší. V roce 2022 byly zvoleny k návštěvě objekty na území Německa, dále v Ústeckém, Karlovarském a Středočeském kraji.

První den byla na programu prohlídka oranžerie a parku v zámeckém areálu *Pillnitz* za odborného výkladu pana Wolfganga Friebla. Zámecký areál plnil od roku 1694 funkci letní rezidence saských kurfiřtů. Svým vzhledem je příkladem evropského stylu zv. chinoiserie, který napodobuje čínské exteriéry a interiéry.

Současně park zahrnuje šest různě koncipovaných zahrad o ploše 28 hektarů a prezentuje kolekce rostlin z celého světa. Unikátní je nejstarší kamélie na evropském kontinentě, která byla přivezena a zasazena v roce 1801 a pro kterou byl vybudován speciální skleník s posuvatelnou konstrukcí. Park doplňují pavilony, dům palem a oranžerie. Dalším objektem byl barokní zámecký areál v *Grossedlitz*, patřící ke skvostům zahradní architektury Sasky. Najdeme zde šedesát pískovcových soch, oranžerie, fontány a další. V poslední době je areál ohrožen industriální výstavbou v jeho blízkosti. Třetím navštíveným objektem byl barokní venkovský zámek *Pirna-Zuschendorf* za odborného doprovodu pana ředitele Matthiase Riedla. Soubor skleníků nás zaujal zejména sbírkou sortimentu kamélií, jsou zde i výpěstky darované z rájceckého zahradnictví. Areál je proslulý bohatými květinovými sbírkami, které jsou každoročně prezentovány formou květinových výstav (azalky, kamélie, hortenzie). Největší klenot však představuje sbírka kamélií, kdy jsou cenné historické druhy uchovávány jako genetický materiál. Naši zahradníci z Rájce-Jestřebí, z Lysic, Buchlovic a Kroměříže dlouhodobě spolupracují na pořádání výstav kamélií.

Dalším navštíveným objektem již na našem území na svazích Krušných hor, stojícím přímo nad lomem ČSA, byl zámek *Jezeří* (okres Most, Ústecký kraj), nyní ve správě NPÚ, ÚOP v Ústí nad Labem. Jeho osud má pohnutou historii a je považováno za zázrak, že zámek existuje. Díky paní kastelánce Haně Krejčové si mohli účastníci výjezdu prohlédnout obnovované interiéry zámku a zahrady. V zahradě zv. Lustgarten stávala oranžerie a fíkovna. V roce 1836 přistoupili majitelé Lobkowiczové k rozsáhlým krajinářským úpravám a založili zde krajinářský park. Spodní část zv. Arboretum tvořily palouky lemované dřevinami, doplněné třemi rybníky. V blízkosti budovy zámeckého zahradnictví stály vysoké skleníky na zimování palem a teplomilných rostlin. Vynikal romantický pavilon, dále tzv. švýcarský dům na břehu rybníka s umělým vodopádem, byla zde ptačí voliéra, vyhlídkové terásky či pavilony. V Arboretu rostly dendrologicky zajímavé dřeviny, raritou byl „Albrechtický dub“, který byl naneštěstí v roce 1993 zapálen vandaly. Z velkého parku se dochovala pouze spodní část.

Druhý den byl na programu *Kláštepec nad Ohří* (okres Chomutov, Ústecký kraj). Zámek s parkem je zakomponován jako součást městské památkové rezervace ve středu staré části města. Rozsáhlý anglický park založil ve druhé polovině 17. století Michal Oswald Thun. Významná je

barokní letní sala terrena, sochy Jana Brokofa a soubor barokních výklenkových kaplí Sedm bolestí Panny Marie z roku 1691. Nový park koncipoval klášterní vrchní zahradník Vinzenz Stibal. V parku velikém 9,5 ha roste přes 150 druhů dřevin. V roce 2016 vznikly v parku tři naučné dendrologické okruhy.

Areál zámku *Ostrov nad Ohří* (okr. Karlovy Vary, Karlovarský kraj) tvoří komplex několika budov, včetně Paláce princů. V 17. století zde byly vytvořeny kouzelné francouzské zahrady s fontánami, pavilony a sochami. V zahradě se nacházela menażerie, oranžerie, terasy, grotty, kaskády, bludiště, kuželna, gloriety, množství soch, vodních hříček, vodní varhany a další. Šlo o nejproslulejší architektonické zahrady u nás, právem nazývané osmým divem světa. Dnes z nich zůstalo pouze torzo a probíhá částečná obnova. Obnovena byla i oranžerie u Paláce princů. V sale terreně bylo možno navštívit i putavou výstavu „Zámecká zahrada v proměnách času“, jejímž autorem je Lubomír Zeman.

Zámek v *Petrohradě* (okr. Louny, Ústecký kraj) byl do roku 1945 majetkem Černínů z Chudenic. V současné době je sídlem psychiatrické léčebny. Park byl založen po roce 1790. Ve 20. století trpěly stavební prvky a sochy neúdržbou a většinou zanikly (Hudební pavilonek, altánek Kotouč, Kúrový domeček, fíkovna, kuželna aj.). V roce 1838 byl postaven první skleník, po roce 1868 pak velký tropický a palmový skleník, kde rostla v bazénu viktorie královská. V roce 1913 došlo ke stržení skleníků a jejich nahrazení novobarokním pavilonem, který byl v roce 1915 zničen požárem a dále již nebyl obnoven do původní podoby.

Od roku 2002 je zámek s parkem v *Hořovicích* (okr. Beroun, Středočeský kraj) národní kulturní památkou ve správě NPÚ. Kolem roku 1800 došlo k citlivé úpravě francouzského parku na přírodně krajinářský. Začátkem 20. století byl vybudován rybník, zřízen tenisový kurt a bazén na jižní straně parku. Rozloha parku je 6,4 ha a byl upravován podle návrhů manželů Hrušovských (1956) a manželů Ondřejových (1964). Píliře plotu dělí čestný dvůr od parku a Sluneční brána zdobí sochy z dílny Matyáše Brauna.

Třetí den jsme navštívili soukromý zámecký areál *Hluboš* (okr. Příbram, Středočeský kraj). Samotný areál, zvláště jeho dřívější proslulá botanická zahrada, by zasluhoval hlubší studii. Baron Anton Hochberg z Hennersdorfu (1762–1831) se zapsal do dějin české botaniky jako zakladatel jedné z nejstarších botanických zahrad u nás. Zahradu založil v roce 1806 i s jedinečným skleníkem – stála zde sedm metrů

1

2

vysoká skála, z jejíhož temene stékal vodopád, pod nímž byl vybudován bazén s vodními rostlinami. Nacházela se tu i ananasovna. Rostliny byly v zahradě vysázeny přesně podle Linného systému, každá rostlina byla opatřena cedulkou s vědeckým jménem. Od zahrady byla tato plocha oddělena bukovými špalíry, následovaly další sbírky rostlin i arboretum. Tuto unikátní zahradu dokonce navštívil 4. července 1810 císař František I. Panství se ale zadlužilo a v roce 1816 ho získal kníže Otto Victor I. von Schönburg-Waldenburg (1785–1859) a další osud vzácné botanické zahrady byl navždy zpečetěn v její neprospěch. Bývalá slavná botanická zahrada by si zcela jistě zasloužila detailní průzkum a alespoň částečnou rekonstrukci.²

Současným majitelem zámeckého areálu *Dobříš* (okr. Příbram, Středočeský kraj) je Jerome Colloredo-Mannsfeld z Rakouska. Od května 2022 je zpřístupněna revitalizovaná přísně symetrická francouzská zahrada, která je rozvržená do tří teras. Zahradu doplňuje bohatá sochařská výzdoba, většinou z dílny Ignáce Františka Platzera. Nejmonumentálnější dílo v zahradě představuje sochařská výzdoba kaskádové kašny na druhé terase se scénou Napájení Héliových koní. Na nejvyšší terase se nachází rekonstruovaná oranžerie, jejíž severní stěna je zdobena fragmenty freskové malby. Nad stavbou je krajinnářský park, založený po roce 1800. Z bývalých technických prostor v oranžerii byla vytvořena expozice Vody a Tajuplného lesa. V Dobříši mimo areál zámku se ještě v roce 1965 nacházela rozměrná fíkovna opatřená pojízdnou střechou. Posléze došlo k její demolicí a na jejím místě byly postaveny domy.

Majiteli zámeckého areálu *Liteň* (okr. Beroun, Středočeský kraj) jsou od roku 2012 manželé Leidlovi, kteří celý areál rekonstruují včetně oranžerie a snaží se oživit tuto vzácnou památku české operní pěvkyně Jarmily Novotné, která na zámku žila. V polovině 19. století se majitelem stal Josef František Daubek, jeden ze zakladatelů Národního divadla a mecenáš českých umělců. Jeho syn Jiří Daubek se oženil s Jarmilou Novotnou. Rodina začátkem 2. světové války emigrovala do USA, kde 16 sezón Jarmila Novotná zářila jako operní hvězda. Po válce se vrátili domů, ale v roce 1948 jim byl zámek vyvlastněn. Na zámku je zřízena Nezisková organizace Liteň. V barokním zámku se zachovaly stropní fresky, jejichž autorem byl Quido Mánes, a dále kazetové podlahy. Barokní stavba Čechovna patří mezi nejceněnější stavby areálu. Zde prožil dětství básník a spisovatel Svatopluk Čech. Jeho otec František Jaroslav Čech, panský hospodářský správce a český vlastenec, byl správcem liteňského panství. V parku u západní zdi stojí sala terrena. Pod severní stranou zámku je ve svahu grotta, pod kterou je upraven prostor amfiteátru využívaného při koncertech. V centrální části parku je umístěno umělé jezírko a po obvodu parku byly upraveny cesty, které jsou stíněné vysokými stromy. Revitalizace parku započala v letech 2012 a 2013. V době naší exkurze probíhala rekonstrukce oranžerie u vstupní brány vedoucí na náměstí. V Litni jsme zakončili úspěšné třídní pracovní jednání.

Nezbývá než poděkovat všem, kteří nám umožnili prohlídky navštívených areálů jak státních, tak soukromých, dále pracovníkům NPÚ, ÚOP, v jejichž regionu se akce konala, a rovněž

Obr. 1. *Petrohrad (okr. Louny, Ústecký kraj), zámecký park, pracovní skupina ORFIAN u skleníků, 2022. Foto: Archiv Dagmar Fetterové.*

Obr. 2. *Dobříš (okr. Příbram, Středočeský kraj), obnovená oranžerie v zámeckém parku, 2022. Foto: Archiv Dagmar Fetterové.*

Ing. Zdeňkovi Hradilákovi a jeho kolegům z firmy Jasan v Praze-Břevnově.

Ing. Dagmar FETTEROVÁ
NPÚ, ÚOP v Brně
fetterova.dagmar@npu.cz

POZNÁMKY

² Tyto údaje nám laskavě poskytla Radka Belissimo.